

ՎԵՐԱԲՆԱԿԵՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ԱՐՑԱԽԻ ԶԱՇՏԱԹԱՂԻ ԾՐՋԱՆԻ ՀԱՐԱՎՈՒՄ (ԲԱՐԿՈՒՇԱՏ ԳՅՈՒՂԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ). ԳԻՏԱԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ*

ԳԱՅԱՆԵ ՇԱԲՈՒՆՏ

*Գորիսի պետական համալսարանի պատմության և
իրավագիտության ամբիոնի ասիստենտ,
ք. Գորիս, Հայաստանի Հանրապետություն
shgayaneg@rambler.ru*

Սույն հոդվածում փորձել ենք վերհանել Արցախի Զաշաթաղի շրջանի հարավային թևի վերաբնակեցման դանդաղ տեմպերի պատճառները Բարկուշատ գյուղի օրինակով: Նշելով վերաբնակեցմանը խոչընդոտող խնդիրները՝ տվել ենք նաև այդ խնդիրների լուծման օպտիմալ տարբերակներ: Միաժամանակ նշել ենք, որ Արցախի Հանրապետությունը՝ ի դեմս նախագահի և պետական նախարարի, մշտական ուշադրության կենտրոնում են պահում վերաբնակեցման խնդիրները՝ պարբերաբար այցեր կատարելով Զաշաթաղի շրջանի հարավային թև:

Ուսումնասիրության ժամանակ օգտագործել ենք վերլուծության, համադրման, պատմահամեմատական մեթոդները, ինչպես նաև անհատական հարցապրույցներ ենք ունեցել վերաբնակիչների, գյուղի նախկին բնակիչների հետ: Հետապոտության ժամանակ խնդիրների օբյեկտիվ վերհանմանը, վերլուծությանը, պատճառահետևանքային կապերը վերհանելուն, առկա խնդիրների լուծման համար ուղիներ առաջարկելուն մեծապես օգնել է նաև այն հանգամանքը, որ սույն հոդվածի հեղինակը Բարկուշատ գյուղի վերաբնակեցված ընտանիքի անդամ է արդեն 8 տարի, ուստի անընդհատ բախվում է ներկայացրած խնդիրներին:

Հոդվածում ներկայացնելով Որոտան համայնքի Բարկուշատ գյուղի խնդիրները և լուծման տարբերակները՝ խորին համոզմունք ունենք, որ վերաբնակեցման խնդիրների հաղթահարման դեպքում համայնքը կունենա մեծ թվով բնակիչներ, պարզացող՝ իր բոլոր ճյուղերով, իսկ բնակլիմայական պայմաններն ու առկա ռեսուրսները կապահովեն այդ առաջընթացը:

***Հիմնաբառեր՝** Արցախի Հանրապետություն, Զաշաթաղի շրջան, Բարկուշատ, վերբաբնակեցում, էլեկտրաֆիկացում, ոռոգում, խմելու ջուր:*

Արցախի ազատագրումից հետո՝ 1994թ.-ի հուլիսին, նախկին Լաչինի, Ղուբաթլուի ու Չանգեյանի շրջանների տարածքներում ստեղծվեց ԼՂՀ Զաշաթաղի շրջանը: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Ազգային ժողովի 1998թ.-ի հունիսի 26-ի որոշմամբ (հետագա փոփոխություններով) հաստատվեց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության ներկա վարչատարածքային կառուցվածքը՝ բաղկացած 7 վարչական շրջանից (Ասկերանի, Հադրութի, Մարտակերտի, Մարտունու, Շահումյանի, Շուշիի, Զաշաթաղի) և վարչական շրջանի կարգավիճակ ունեցող Ստեփանակերտ քաղաքից⁷¹²:

* Հոդվածը ներկայացվել է 01.10.2019թ., գրախոսվել՝ 30.10.2019թ., տպագրության ընդունվել՝ 12.12.2019թ.:

⁷¹² **Ղահրամանյան Հ.,** Տեղեկատու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության վարչատարածքային միավորների և սոցիալ-տնտեսական բնութագրերի, Երևան, Ճարտարագետ, 2015, էջ 7:

Քաշաթաղի շրջանն ամենամեծն է Արցախում 3376,6 քմ (որն ամբողջ ԼՂ տարածքի 29,5 % է) և ընդգրկում է Հազարի գետի ավազանը և Որոտանի ստորին հոսանքի ավազանը:

Ըստ Ստեփանոս Օրբելյանի՝ պատմական Քաշաթաղն ընդգրկված էր Սյունիքի Աղահեջք գավառում⁷¹³: Ղևոնդ Ալիշանն իր «Սիսական» աշխատության մեջ ևս տեղեկություններ է հաղորդում Քաշաթաղի մասին⁷¹⁴, ինչպես նաև Բարկուշատի մասին⁷¹⁵, որի վերաբնակեցման հարցերին կփորձենք անդրադառնալ:

Քաշաթաղի շրջանը հյուսիսից սահմանակից է Շահումյանի շրջանին մոտ 33 կմ երկարությամբ, հյուսիս-արևելքից՝ Մարտակերտի շրջանին մոտ 14 կմ երկարությամբ, հյուսիս-արևելքից՝ Ասկերանի շրջանին մոտ 10 կմ երկարությամբ, արևելքից՝ Շուշիի շրջանին մոտ 25 կմ երկարությամբ, հարավ-արևելքից՝ Հադրութի շրջանին մոտ 56 կմ երկարությամբ, հարավից՝ Իրանի Իսլամական Հանրապետությանը՝ մոտ 36 կմ երկարությամբ, արևմուտքից՝ Հայաստանի Հանրապետությանը՝ մոտ 170 կմ երկարությամբ: Քաշաթաղի շրջանի բնակչության թվաքանակը կազմում է 10380 մարդ, կա 2884 տնտեսություն⁷¹⁶: Քաշաթաղի շրջանում գործում է չորս քաղաքապետարան և հիսուն համայնքապետարան (գյուղապետարան), մեկ մշակույթի տուն, մեկ հիվանդանոց, յոթ բուժկետ, ինը հիմնական, քառասուներկու միջնակարգ դպրոց, մեկ երաժշտական և մեկ արվեստի դպրոց, երկու մանկապարտեզ: Կան բազմաթիվ պատմամշակութային հուշարձաններ՝ եկեղեցիներ, խաչքարեր, աղբյուր, դամբարան, գյուղատեղեր ու գերեզմանոցներ:

Քաշաթաղի շրջանը կապող օդակ է Հայաստանի ու Արցախի միջև:

Քաշաթաղի շրջանի կենտրոնը Բերձորն է, բնակչության թվաքանակը կազմում է 10380 մարդ, կա 2884 տնտեսություն⁷¹⁷:

Այժմ Քաշաթաղի շրջանում պահպանվել են մոտ 3 տասնյակ վանքեր ու եկեղեցիներ, պատմական հուշարձաններ: Վանքերից շատ հայտնի է 4-րդ դարում կառուցված Ծիծեռնավանքը, որը ազատագրումից հետո հիմնովին վերակառուցվել է: Լավ են պահպանվել նաև 17-րդ դարում կառուցված մի շարք եկեղեցիներ՝ Հակի Սուրբ Մինաս, Միրիկի Սուրբ Աստվածածին, Հոչանցի Սուրբ Ստեփանոս, Հերիկի Սուրբ Գևորգ, Շալուայի, Սթունիսի, Արախիշի, Մագրայի սրբավայրերը: Բերձորից մոտ 60 կմ հյուսիս ընկած Արախիշ գյուղում կիսակործան վիճակում կանգուն է 12-13-րդ դարերի մեկ այլ հուշարձան՝ կամարակապ եկեղեցի, որը պայթեցվել է 1983թ.-ին: Նման և ավելի վատթար վիճակում են Հարարի (16-17-րդ դարեր), Վակունիսի եկեղեցիները, Կաթոսավանքը (9-11-րդ դարեր), Աղբրածորի վանքը (9-11-րդ դարեր): Կան նաև ժայռափոր եկեղեցիներ Ծաղկաբերդում (Քոսեքի վանք), Տանձուտում, Հոչանցում:

Բարենպաստ բնակլիմայական պայմանները, գյուղատնտեսության ու անասնապահության զարգացման համար բոլոր նախադրյալներն առկա են, որպեսզի շատ կարճ ժամանակահատվածում Քաշաթաղի շրջանն ամբողջովին վերաբնակեցվի, մասնավոր, որ Արցախի իշխանություններն էլ ձեռնամուխ եղան այդ օրապահանջ խնդրի լուծմանը: Լեռնասին Համալսարանում և Մարտակերտում 2003թ.-ի ապրիլի 15-ի N121 որոշումով ԼՂՀ մեծաթանկվող ընտանիքներին տրվեցին մի շարք արտոնություններ, մասնավորապես.

1. վերաբնակեցված ընտանիքին անհատական տնով կամ բնակարանով ապահովվում,

⁷¹³ Ստեփանոսի Սինեաց եպիսկոպոսի Պատմութիւն Տանն Սիսական, Մոսկվա, 1861, էջ 374-375:

⁷¹⁴ Ղևոնդ Ալիշան, Սիսական. Տեղագրութիւն Սիւնեաց աշխարհի, Վենետիկ, 1893, էջ 242, 265, 266, 269:

⁷¹⁵ Նույն տեղում, էջ 242, 272, 280:

⁷¹⁶ Ղահրամանյան Հ., նշվ. աշխ., էջ 315:

⁷¹⁷ Նույն տեղում, էջ 315:

2. միանվագ դրամական օգնության ցուցաբերում վերաբնակվող ընտանիքի գլխավորին՝ ԼՂՀ-ում սահմանված նվազագույն աշխատավարձի բասնապատիկի, իսկ ընտանիքի մյուս անդամներից յուրաքանչյուրին՝ հնգապատիկի չափով,

3. վերաբնակվող ընտանիքի անդամների և գույքի՝ միևնույն նախօրոք որոշված մշտական բնակավայր տեղափոխում կամ տեղափոխման ու ճանապարհածախսի փոխհատուցում, յուրաքանչյուր շնչին ճանապարհածախս՝ 5 հազար դրամ, գույքի տեղափոխում՝ 15 հազար դրամի չափով,

4. վերաբնակիչների սոցիալ-կենցաղային կարիքների բավարարման համար երկարաժամկետ (10 տարով), տարեկան 0.5 տոկոսադրույթով բյուջետային վարկի տրամադրում համաձայն կարգի,

5. վերաբնակվող և գյուղատնտեսական աշխատանքով զբաղվելու պատրաստակամություն հայտնած յուրաքանչյուր ընտանիքին անասունների, սերմացուի և դրա համար անհրաժեշտ այլ նյութական միջոցների ձեռքբերման համար երկարաժամկետ (10 տարով), տարեկան 0.5 տոկոսադրույթով բյուջետային վարկի տրամադրում համաձայն կարգի,

6. վերաբնակվող ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամին բնակավայրում գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքների առկայության դեպքում մշտական օգտագործման իրավունքով 0.6 հա հողի անհատույց հատկացում,

7. վերաբնակվող ընտանիքներին 5 տարի ժամկետով բնակարանային կոմունալ ծառայությունների վարձից (բնակվարձ, ջրի և կոյուղու վարձ), ազատում,

8. նոր ընտանիք կազմած զորակոչային տարիքի անձանց ժամկետային զինվորական ծառայության երկու տարով հետաձգում,

9. վերաբնակիչների առաջնահերթ ընդգրկում վերաբնակեցման ծրագրով նախատեսված շինարարական աշխատանքներում՝ նրանց համար աշխատատեղ ապահովելու նպատակով,

10. վերաբնակվելուց 2 տարվա ընթացքում նոր ընտանիք կազմած անձանց ամուսնության վկայականի առկայության դեպքում միանվագ օգնության ցուցաբերում 30 հազար դրամի չափով,

11. վերաբնակիչների համար ԼՂՀ-ում իրականացվող պետական սոցիալական աջակցության ծրագրերից տեղաբնակների հետ համահավասար օգտվելու իրավունքի ապահովում⁷¹⁸:

Վերաբնակեցման ոլորտի համակարգման գործառնություն իրականացնում է ԱՀ Աշխատանքի սոցիալական հարցերի և վերաբնակեցման նախարարության ժողովրդագրության և միգրացիայի վարչության պետ Արարատ Բախտամյանի՝ վերը նշված որոշմամբ 2014-2018 թթ.-ին տարբեր բնակավայրերում մշտական բնակություն է հաստատել 301 ընտանիք (1202 մարդ, որից 594-ը՝ երեխա), որոնց տրվել է վերաբնակչի կարգավիճակ⁷¹⁹: Արցախի վերաբնակեցումն ունի համագգային նշանակություն, ուստի այն ավելի արդյունավետ իրականացնելու համար պետք է միշտ լինի ուշադրության կենտրոնում, անընդհատ մշակվեն վերաբնակեցման արդյունավետության բարձրացմանը միտված քայլեր: Իրականացվող քայլերը շատ դրական դինամիկա են ապահովում մասնավորապես Քաշաթաղի Իշխանաձոր, Աղավտ համայնքների համար, որտեղ տարբեր բարեգործական ծրագրերի շնորհիվ արձանագրվում է վերաբնակեցման բարձր ցուցանիշներ: Քաշաթաղի վերաբնակեցման արդյունավետության բարձրացումը և շրջանում առկա խնդիրները մշտապես ԱՀ նախագահի և պետական նախարարի ուշադրության կենտրոնում են: ԱՀ պետական նախարար Գրիգորի Մարտիրոսյանը 2019 թվականի ապրիլի 14-ին

⁷¹⁸ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության կառավարության որոշում, 15 ապրիլ, 2003, N 121:

⁷¹⁹ <http://mss.nkr.am/?p=17831>.

հերթական աշխատանքային այցով Իշխանաձոր համայնքում ծանոթացել է իրականացվող ծրագրերին, պետական միջոցներով այգիների, տնկարանների ստեղծման գործընթացին: Աշխատանքային այցին մասնակցել են նաև գյուղատնտեսության նախարար Ժիրայր Միրզոյանը, գյուղի և գյուղատնտեսության աջակցության հիմնադրամի տնօրեն Տիգրան Ծատուրյանը և Զաշաթաղի շրջանի վարչակազմի ղեկավար Ստեփան Սարգսյանը⁷²⁰: Նշենք, որ 2014 թվականի Ազգային վիճակախաղից ստացած հասույթով Իշխանաձորում կառուցվում է 34 տուն: Սակայն պետք է նշել, որ Զաշաթաղի շրջանի Որոտան քաղաքային համայնքում և հարակից գյուղերում վերաբնակեցման գործընթացի արդյունավետությունն այնքան էլ բարձր չէ: Նշենք, որ Որոտան համայնքը Զաշաթաղի շրջանի Բերձոր կենտրոնից գտնվում է 80 կմ հեռավորության վրա, իսկ մայրաքաղաք Ստեփանակերտից՝ 140 կմ հեռավորության վրա: Որոտան համայնքը գտնվում է հարթավայրային գոտում: Համայնքի սահմանային գոտով հոսում է Որոտան գետը: Համայնքի բնակչության թվաքանակը կազմում է 556 մարդ, կա 162 տնտեսություն⁷²¹: Բնակչությունը հիմնականում զբաղվում է գյուղատնտեսությամբ՝ անասնապահությամբ ու հողագործությամբ: Համայնքում գործում է քաղաքապետարան, կա բուժաշխատող: Որոտան համայնքի կազմում ընդգրկված են նաև Անդոկաբերդ, Դողար, Բարկուշատ և Վանանդ գյուղերը: Անդոկաբերդ գյուղում բնակվում է 8 մարդ, կա 2 տնտեսություն, Դողար գյուղում՝ 8 մարդ, կա 4 տնտեսություն, Բարկուշատ գյուղում՝ 20 մարդ, կա 7 տնտեսություն, իսկ Վանանդ գյուղում՝ 16 մարդ, կա 5 տնտեսություն: Բնակչությունը հիմնականում զբաղվում է գյուղատնտեսությամբ՝ անասնապահությամբ ու հողագործությամբ:

Այժմ փորձենք վերհանել վերաբնակեցման խնդիրները և դրանց լուծման ուղիները հենց Որոտան համայնքի Բարկուշատ գյուղի օրինակով՝ որպես տվյալ գյուղի վերաբնակիչ և խնդիրների ականատես:

Բարկուշատ գյուղն իր բնակլիմայական պայմաններով շատ բարենպաստ է գյուղատնտեսության ու անասնապահության զարգացման համար: Գյուղի առաջին վերաբնակիչներից է Ռուբեն Պողոսյանն իր ընտանիքով, որ անմիջապես ազատագրումից հետո բնակություն է հաստատել գյուղում: Շուրջ 26 տարի է, ինչ ընտանիքը բնակվում է այդ գյուղում: Ըստ Ռուբեն Պողոսյանի՝ գյուղում սկզբնական շրջանում բնակիչների թիվը շատ է եղել, որոնք, սակայն, գյուղում վերաբնակչի կարգավիճակով չէին բնակվում: Բնակլիմայական պայմանները շատ նպաստավոր էին գյուղում այգեգործությամբ ու անասնապահությամբ զբաղվելու համար, մասնավորապես տարածված էին նռան, թթենու, արքայախնձորի, ծիրանի այգիները: Սակայն բնակչության թիվը տարեցտարի նվազել է, ինչը պայմանավորված է կենցաղային վատ պայմաններով: Առ այսօր Որոտան համայնքի՝ վերը նշված գյուղերում Անդոկաբերդ, Դողար, Բարկուշատ և Վանանդ, չկա էլեկտրաֆիկացում, խմելու ջուր, իսկ ոռոգման ջրի հունների փակման հետևանքով ոռոգման ջուրը ևս լուրջ խնդիր է: Ոռոգման ջրի բացակայության պատճառով նռան, ծիրանի, արքայախնձորի այգիները չորացել են: Այժմ Բարկուշատ գյուղում գրանցված վերաբնակիչների թիվն ընդամենը 20 է, 7 տնտեսություն: Չրուցելով տարբեր տարիներին գյուղը լքած մարդկանց հետ՝ նկատեցինք, որ բոլորը խորապես ափսոսում են գյուղը լքելու համար, բայց նաև նշում են, որ իրենց աչքի առաջ չորանում են այգիները, բանջարաբուծությամբ զբաղվելը ևս ջրի սակավության պատճառով դառնում է անարդյունավետ, իսկ անասնապահությամբ զբաղվողները խիստ շոգերի ժամանակ չեն կարողանում վերամշակել կաթը, քանի որ չկա հոսանք, ինչը կնպաստեր

⁷²⁰ <https://armtimes.com/hy/article/159119>

⁷²¹ Ղահրամանյան Յ., նշվ. աշխ., էջ 375:

սառնարանների առկայությանը: Մենք վերհանեցիք առկա խնդիրները, այժմ փորձենք գտնել դրանց լուծումները:

Նախ և առաջ շրջանի վերաբնակեցման համար խիստ անհրաժեշտ պայման է ելեկտրաֆիկացումը: Այն պատճառաբանությունները, թե բնակչության թիվը քիչ է այդ շրջաններում մեծ գումարներ ծախսելով ելեկտրաֆիկացում ապահովելու համար, չի կարող արդարացում լինել, քանի որ բնակչության թվի քիչ լինելը հենց հոսանքի բացակայությունն է իր բոլոր հետևանքներով: Իսկ այդ խնդրի լուծման օպտիմալ տարբերակներից կարող է լինել ընդամենը 3 կմ հեռավորության վրա գտնվող ռազմաուսումնական բազայից հոսանքի անցկացումը գյուղ: Խնդրի լուծման հաջորդ օպտիմալ տարբերակներից է օգտվել արդի գիտատեխնիկական առաջընթացից և պետական սուբսիդավորման կամ ցածր տոկոսադրույքով վարկային պայմանագրերի միջոցով հոսանքի համար նախատեսված արևային կայանների տեղադրումը: Որպես տվյալ գյուղի բնակիչ՝ համոզված կարող եմք ասել, որ այդ խնդրի լուծումը կավելացնի վերաբնակվողների թիվը:

Հաջորդ խնդիրը խմելու ջրի բացակայությունն է: Խմելու ջուրն առկա է գյուղում, բայց տներ չի հասնում: Պետության աջակցությամբ խողովակների տրամադրման դեպքում այն ամենահեշտ լուծվող խնդիրը կարող է դառնալ: Ի դեպ, եթե վերաբնակիչները տեսնեն պետության աջակցությունն այս հարցերում, իրենք ևս ձեռնամուխ կլինեն այդ խնդիրների համատեղ լուծմանը՝ ինի աշխատուժի, թե ֆինանսական միջոցներով:

Ոռոգման ջրի բացակայությունը ևս լուրջ խոչընդոտ է Որոտան համայնքի և Նրա հարակից գյուղերի վերաբնակեցման համար: Իսկ այդ խնդրի լուծման համար ընդամենն անհրաժեշտ է համայնքապետարանի օժանդակությունը գյուղտեխնիկայով ջրատարների մաքրման համար, քանի որ առանց համապատասխան տեխնիկայի կիրառման հնարավոր չէ մաքրել ոռոգման ջրատարները:

Հոսանքի, խմելու և ոռոգման ջրի բացակայությունը բնակչներին կանգնեցնում են ծանր խնդիրների առջև: 1-2 տարի չարչարվելուց հետո Նրանք, չստանալով համապատասխան եկամուտ, լքում են գյուղը: Ուսումնասիրելով Բարկուշատ գյուղի բնակչիմայական պայմանները, այգեգործության ու բանջարաբուծության համար հնարավոր բարենպաստ պայմանները, անասնապահությունը զարգացնելու իրական հնարավորությունները, կարող եմք միանշանակ փաստել, որ նշված խնդիրների լուծման դեպքում շատ կարճ ժամանակամիջոցում Որոտան համայնքը և Նրա շրջակա գյուղերը արագ տեմպերով կվերաբնակեցվեն, և հայությունն արտագաղթելու և այլ երկրներում հողագործական ու անասնապահան աշխատանքներ կատարելու փոխարեն կբնակվի ու նույն գործով կզբաղվի մեր հայրենիքում, ինչը նաև մեծ ազդակ կլինի Սփյուռքի մեր հայրենակիցների համար:

WAYS TO RESOLVE RESETTLEMENT PROBLEMS IN THE SOUTH OF ARTSAXH-KASHATAG REGION (FOLLOWING THE EXAMPLE OF THE VILLAGE OF BARKUSHAT). (SCIENTIFIC AND PRACTICAL ANALYSIS)

GAYANE SHABUNTS

*Assistant at the Chair of History and Law of the Faculty of Humanities and
Social Sciences of Goris State University
Goris, Republic of Armenia (RA)*

In this article, we have attempted to identify the reasons for the slow rate of resettlement of the southern part of Kashatagh region in Artsakh by the example of Barkushat village. Noting the problems that impede the resettlement, we have also provided optimal solutions to these

problems. At the same time, we have noted that the President and Minister of State of the Republic of Artsakh is constantly focusing on resettlement issues visiting to the southern part of Kashatagh region.

During the study, we used the methods of analysis, comparison, historical-comparative methods, as well as conversations with settlers and former residents of the village.

The fact that the author of this article has also been a member of the relocated family of Barkushat village for 8 years, and therefore constantly confronts the issues presented, has also greatly helped to the objective identification of the problems, analysis of causal relationships, suggestion of solutions to existing problems during the research.

Presenting the problems and solutions of Barkushat village in Vorotan community, we strongly believe that in case of resettlement problems, the community will have a large population, a developing economy with all its branches, and the climatic conditions and available resources will ensure that progress.

Key words: The Republic of Artsakh, Kashatagh region, Barkushat, resettlement, electrification, irrigation, drinking water.

ПУТИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ ЗАСЕЛЕНИЯ ЮГА КАШАТАГСКОГО РАЙОНА АРЦАХА (ПО ПРИМЕРУ СЕЛА БАРКУШАТ). НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

ГАЯНЕ ШАБУНЦ

*Ассистент кафедры истории и права факультета гуманитарных и
социальных наук Горисского государственного университета,
г.Горис, Республика Армения*

В данной статье мы попытались определить причины медленного заселения южной части Кашатагского района Арцаха на примере села Баркушат. Отмечая проблемы, связанные с заселением, мы также представили оптимальные, на наш взгляд, решения этих проблем. В то же время мы отметили, что президент и государственный министр Республики Арцах постоянно уделяют внимание вопросам заселения, посещая южную часть Кашатагского района.

В ходе исследования мы использовали методы анализа, сравнения, историко-сравнительные методы, а также беседы с переселенцами и бывшими жителями села.

Объективному выявлению в ходе исследования проблем, анализу причинно-следственных связей, предложению решений существующих проблем в значительной степени способствовало то обстоятельство, что автор настоящей статьи восьмой год является членом переселенческой семьи села Баркушат и поэтому постоянно сталкивается с представленными проблемами.

Указывая проблемы села Баркушат общины Воротан, мы твердо верим, что в случае решения проблем с заселением община будет иметь большое население, развивающуюся экономику со всеми ее ветвями, а климатические условия и имеющиеся ресурсы обеспечат этот прогресс.

Ключевые слова: Республика Арцах, Кашатагский район, Баркушат, заселение, электрификация, орошение, питьевая вода.